

Hvaler kommune

”FLEST SOLDAGER – UANSETT VÆR”

Ruspolisk handlingsplan for Hvaler kommune 2012 – 2016

Flere innbyggere i Hvaler kommune skal ha frihet fra de sosiale og helsemessige skadene av rusmiddelmisbruk.

Høringsutkast

INNHOLD:

1.	BAKGRUNN OG MANDAT FOR PLANARBEIDET.....	4
1.1	Kommunens rolle og ansvar innen ruspolitikken	4
1.2	Om arbeidet med planen/planprosessen	4
1.3	Lovgrunnlag knyttet til planen	5
2.	BESKRIVELSE OG VURDERING AV RUSMIDDELSITUASJONEN I NORGE OG HVALER KOMMUNE	5
2.1	Rusmiddelsituasjonen i Norge	5
2.1.1	Rusmiddelbruk nasjonalt	5
2.1.2	Rusmidler som samfunnsproblem	6
2.1.3	Tall på landsbasis vedrørende ungdom og bruk av rusmidler (SIRUS)	7
2.1.4	Kommunens forvaltning av alkoholloven	7
2.2	Rusmiddelsituasjonen i Hvaler kommune	8
2.2.1	Registrert alkoholomsetning i kommunen	8
2.2.2	Alkoholnarkotikabruk blant ungdom i kommunen	8
2.2.3	Reguleringavsalgs- og skjenkesteder	8
2.2.4	Sanksjoneroverforsalgs- og skjenkesteder	8
2.2.5	Politiets tall på rusrelaterte problemer	8
2.2.6	Tall på omfang av rusmisbrukere som er i kontakt med NAV	9
2.2.7	NAV sitt ansvar/kommunalt rusarbeid	9
3.	STATUS FOR RUSARBEIDET I HVALER KOMMUNE, EVALUERING AV VIDERE OPPFØLGING.....	10
3.1	Forebyggende arbeid innen rus	10
3.1.1	Fritidsklubben – et rusfritt aktivitetstilbud til barn og unge	10
3.1.2	Samarbeidsgruppe i Hvaler kommune, Kriminalforebyggende råd	10
3.1.3	Ansvarlig vertskap (AV) – opplæring av skjenkenæringen	11
3.1.4	Natteravnere	11
3.1.5	Tidlig inn med støtte for ungdom i risikosonen – pågående prosjekt videreføres	11
3.1.6	Regionalt Rusforum	12
3.2	Oppfølging og rehabilitering av rusmisbrukere	12
3.2.1	Pågående arbeid ved NAV som videreføres	12
3.3	Kontroll og sanksjoner overfor salgs- og skjenkesteder	12
4.	RUSMIDDELPOLITISKE MÅL, STRATEGIER OG TILTAK.....	13
4.1	Nasjonale mål og strategier	13
4.2	Kommunale mål og strategier for 2012-2016	14
4.2.1	Redusere og forebygge sosiale og helsemessige skader, både for personer med rusproblemer og tredjepart	14
4.2.2	Gjennomsnittsalder skal heves for ungdom som drikker alkohol	14
4.2.3	Redusere ulovlig omsetning og skjenking av alkohol?	14
5.	RETNINGSLINJER FOR TILDELING AV SALGS- OG SKJENKEBEVILLINGER.....	15
5.1	Alkohollovens og retningslinjens formål	15

5.2	Kommunens ansvar for utøvelse av bevilningspolitikken	15
5.3	Bevilningsmyndighet	15
5.4	Salgsbevillinger	15
5.4.1	Krav til bevilningshaver	16
5.5	Skjenkebevillinger	16
5.5.1	Krav til bevilningshaver	16
5.5.2	Spesielle krav til skjenkesteder	17
5.5.3	Skjenkebevilling for en bestemt anledning	17
6.	SALGS- OG SKJENKETIDER.....	18
6.1	Skjenketider	19
6.2	Salgstider	19
6.3	Vinmonopolet	19
7.	SANKSJONERINGSREGLAMENT.....	19
7.1	Klassifisering av brudd på alkoholloven, dens forskrifter og lokale bestemmelser	19
7.2	Retningslinjer for sanksjoner	20
7.3	Salgs- og skjenkeavgifter	20
7.3.1	Beregning av avgiften – fastsatt etter statlige avgifter	20
7.3.2	Gebyret – statlige satser	21
7.3.4	Disponering av avgiften	21

VEDLEGG:

1. Tiltaksmatrise MAKS samarbeidet, våren 2012
2. Strategi bevilningsperioden 2012 – 2016, Ansvarlig vertskap (AV)

1. BAKGRUNN OG MANDAT FOR PLANARBEIDET

1.1 Kommunens rolle og ansvar innen ruspolitikken

Kommunene har et omfattende ansvar i forhold til rusarbeid, og ansvaret følger av helse- og omsorgstjenesteloven i kommunen. Kommunalt rusarbeid legger vekt på helhetlig tenkning med forebygging, tidlig oppdagelse og intervensjon, rehabilitering, behandling og skadereduksjon. Arbeidet omfatter alle typer rusmiddelproblemer; alkohol, medikamenter og narkotiske stoffer. For å oppnå dette er en rekke forskjellige virkemidler tatt i bruk.

Sosial- og helsedirektoratet anbefaler kommunene å utforme en helhetlig ruspolitisk handlingsplan, og Alkoholloven § 1-7d pålegger også kommunene å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan.

Ruspolitisk handlingsplan skal bidra til at kommunen fører en enhetlig rusmiddelpolitikk, ved at bevillingsordninger og øvrig forebyggings arbeid ses i sammenheng med behovet for innsats på rehabiliteringsområdet. Handlingsplanen skal være et styringsverktøy for administrasjonen og politikere, og et dokument skjenkenæringen kan benytte i sin virksomhet. Forskning viser at kommunenes bevillings- og kontrollmyndighet er blant de mest effektive virkemidlene vi har for å redusere forbruk av rusmidler og rusrelaterte skader.

Med bakgrunn i planarbeidet er det utarbeidet en forskrift om skjenke- og salgstider for alkoholholdige drikker. Det er også utarbeidet felles retningslinjer for tildeling av salgs- og skjenkebevillinger.

1.2 Om arbeidet med planen/planprosessen

Rusmiddelproblemene er sammensatte. Forebyggende tiltak kan for eksempel omfatte bevillingspolitikk, informasjonstiltak og holdningsskapende arbeid så vel som oppfølging og rehabilitering av rusavhengige. Dette innebærer at rusmiddelpolitisk handlingsplan griper inn i flere fagområder i kommunen og i samfunnet for øvrig. Arbeidet med å revidere ruspolitisk handlingsplan har involvert både NAV, øvrig administrasjon, Politi og bevillingsmyndigheten. Mål, strategier og tiltak på rusmiddelområdet berører også bla. helsetjenesten, NAV, skole, kultur, politiet og skjenkenæringen.

En bred medvirkning på tvers av alle disse fagområdene er nødvendig for å få en felles forståelse av rusmiddelsituasjonen og en omforent retning for alkoholpolitikk de neste fire årene. Ved å gjennomføre en planprosess der ulike fagetater har deltatt, har intensjonen vært å opprette og utvikle samarbeidsnettverk for å identifisere problemområdene, og gjennomføre de vedtatte tiltakene basert på et felles mål.

I regjeringens plan defineres rusmidler på følgende måte:

”alle stoffer som gir rus på grunn av sin virkning på hjernen. Disse omfatter alkohol, illegale stoffer (cannabis, amfetamin, heroin osv.), løsemidler og visse legale legemidler (sovemidler, beroligende midler). Felles for alle er at rusen vil være kjennetegnet av oppstemthet, konsentrasjonssvekkelse, hukommelses- og innlæringsvikt, kritikkløshet og endret stemningsleie...”(RHR 03-05 s.10).

Det finnes ikke en klar grense mellom bruk og misbruk av rusmidler. Begrepsbruken vil variere i forhold til type stoff, mengde, kultur, tid, sted og konsekvens. Bruk av samtlige illegale rusmidler blir imidlertid definert som misbruk nettopp fordi det innebærer lovbrudd. I forhold til alkohol, som i utgangspunktet er et lovlig og akseptert rusmiddel, kan det i mange tilfeller være vanskelig å definere en tydelig grense mellom bruk og misbruk. Det som oppfattes som et akseptabelt forbruk uten problemer for en enkeltperson, vil kunne oppleves som et problem av nære omgivelser (f.eks. arbeidsgiver, ektefelle/barn). Hvorvidt en gitt alkoholbruk oppfattes eller vurderes som et problem eller ikke, vil være avhengig av den enkeltes ståsted. Likeledes vil ulike lokalsamfunn kunne ha ulik toleranse for hva som er akseptert rusbruk.

Borgestadklinikken definerer et rusmiddelproblem på følgende måte: ”Du har et rusmiddelproblem når bruk av rusmidler virker forstyrrende inn på de oppgaver og funksjoner som skal ivaretas i miljøet. Det foreligger

et rusmiddelproblem når de følelsesmessige bånd mellom mennesker belastes og forstyrres av en annens bruk av rusmidler.”

Rusmidler omfatter både legale og illegale stoffer. Bruken av illegale stoffer har vært økende, særlig blant ungdom. På nasjonalt plan har dette vært et sentralt område i forhold til rusforebygging. Sammenlignet med byene, har vi få indikasjoner på at omsetning og bruk av illegale stoffer er noe stort problem i Hvaler kommune. Det betyr ikke at det ikke eksisterer, men man antar at omfanget er såvidt lite at det i forhold til alkoholproblematikk nedprioriteres. I Hvaler kommune bør man likevel i et forebyggende perspektiv være oppmerksom på liberaliseringen av de unges tanker og holdninger til bruk av illegale rusmidler, og at slike samfunnstrender også etter hvert vil øke i vår kommune.

På bakgrunn av disse avgrensningene, vil rusmiddelpolitikken i denne planen sette hovedfokus på bruk av lovlige rusmidler i et forebyggingsperspektiv.

1.3 Lovgrunnlag knyttet til planen

Alkoholoven § 1-7d. Andre særlover pålegger kommunen å løse en rekke oppgaver på rusmiddelfeltet;

- Lov om alkoholholdige drikker (alkoholoven), av 02.06.1989
- Helse- og omsorgstjenesteloven, gjeldende fra 01.01.2012
- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen, av 18.12.2009
- Lov om barneverntjenester, av 17.07.1992
- Lov om psykisk helsevern, av 01.01.2001
- Rusreformen, gjeldende fra 01.01.2004

Det er viktig både fra et helsemessig og sosialt perspektiv å følge med i befolkningens rusmiddelbruk. NAV har gjennom helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 et særlig ansvar for å følge utviklingen, og helsetjenesten er også tillagt et større ansvar for helse, rus og psykiatri.

Kommunens ansvar for å tildele salgs- og skjenkebevillinger av alkoholholdige drikkevarer er regulert gjennom alkoholoven. Formålet med alkoholoven er å begrense de samfunnsmessige og individuelle skadevirkningene av alkoholbruk. I henhold til alkoholoven kan kommunen både utvide - og innskrenke skjenketiden. Det er opp til kommunens frie skjønn å vurdere om det skal gis salgs- og skjenkebevilling, men avgjørelsen skal treffes på et saklig grunnlag, og vedtaket skal begrunnes (forvatningsloven).

2. BESKRIVELSE OG VURDERING AV RUSMIDDELSITUASJONEN I NORGE OG HVALER KOMMUNE

2.1 Rusmiddelsituasjonen i Norge

2.1.1 Rusmiddelforbruk - nasjonalt

Forskning viser at bruk av alkohol og narkotika bør ses i sammenheng. Undersøkelser viser dessuten at blandingsmisbruk av flere rusmidler samtidig er mest utbredt blant annet fordi tidlig alkoholdebut øker risikoen for bruk av narkotika.

Alkoholomsetningen per innbygger i Norge har i mange år vært den laveste i Europa, men nordmenn har et økende forbruk. Salg av vin og øl øker mest. Det uregistrerte forbruket anslås å utgjøre 25-30 % av totalforbruket. Uregistrert alkoholforbruk omfatter både lovlig og ulovlig alkohol, altså taxfree, grensehandel, smuglervarer og hjemmebrygging. (Statistikk fra Statens institutt for rusmiddelforskning SIRUS av 2011).

Narkotikabruk blant 18-30 åringer i Norge, var i 2010 nesten 29 prosent for bruk av cannabis for første gang, Amfetamin og kokain ligger langt lavere (6 prosent). Ecstasy og sniffing av løsemidler er prøvd av henholdsvis 3,8 og 3 prosent, mens rundt 1 prosent oppgir noen gangs bruk av LSD, GHB og heroin.

Rapporter viser at den jevnlige bruken av narkotika er lav, og at det blant de yngste viser en nedadgående bruk av narkotika. Det synes å være en klar sammenheng mellom bruk av cannabis og sentralstimulerende midler, både blant ungdom og unge voksne. Med økende antall ganger brukt cannabis var det en klar økning i andelen som også hadde brukt sentralstimulerende stoffer.

2.1.2 Rusmidler som samfunnsproblem

Rus og vold

Det aller meste av volden i Norge skjer i alkoholpåvirket tilstand, og hvert år dør rundt 400 personer som en direkte følge av alkohol. 70 - 80 prosent av oppdagede voldsepisoder har skjedd i forbindelse med at enten voldsutøveren eller offeret eller begge har drukket. Det er ikke alkohol alene som fører til vold, men situasjonen der man drikker alkohol. Noen blir aggressive når de drikker, flesteparten menn.

Alkohol og vold knyttet til skjenkesteder

Når alkoholkonsumet stiger, blir det flere voldslovbrudd. Antallet voldslovbrudd har økt samtidig som antallet skjenkesteder har økt, og fått utvidede rettigheter og lengre åpningstider. Sannsynligheten for voldsepisoder på et utested avhenger gjerne av hva slags kunder som frekventerer stedet, hvor berusede personer personalet tillater, og hvordan personalet mestrer konflikter.

Alkoholdødsfall

I 2001 (siste tall) døde 378 personer i Norge som direkte eller delvis følge av alkohol. 80 % av de som døde av alkohol var menn. Den offentlige statistikken baserer seg på legers diagnoser, og årsakene var blant annet alkoholisk leverskade, alkoholforgiftning og alkoholpsykose. Alkoholdødsfallsstatistikken regner bare med dem som har dødd direkte av alkohol, ikke indirekte dødsfall som drap, selvmord eller ulykkesdød utløst av alkoholrus.

Sosiale og helsemessige konsekvenser av alkoholmisbruk

Alkoholkonsum er forbundet med et bredt spekter av negative konsekvenser - ikke bare for forbrukerne selv, men også for andre personer og for samfunnet i sin helhet.

konsekvenser som ofte rammer andre, både i form av menneskelige lidelser og økonomiske kostnader:

- vold
- promillekjøring
- sykefravær, redusert arbeidskapasitet, svak arbeidsplasstilhørighet og eksklusjon
- negative konsekvenser for barns helse og velferd

For hver rusmiddelmissbruker blir i gjennomsnitt minst tre personer innen nær familie direkte berørt av vedkommendes atferd og livsførsel. Svært mange barn sliter på grunn av foreldres alkoholproblemer. Først de siste 10 - 20 år er man blitt mer bevisst familiemedlemmenes situasjon og hvilke følgetilstander slike langvarige og store presssituasjoner kan forårsake.

Barn av rusmisbrukere opplever at det er umulig å hente hjelp og støtte fra utenforstående, i mange tilfeller fordi de ikke vet at det finnes et hjelpeapparat eller ikke våger å nyttiggjøre seg det. De blir værende i en situasjon med konstant psykisk press. Identitetskonflikter, lav selvfølelse, vansker med å sette ord på følelser, undertrykking av glede og sorg, avmakt overfor omgivelsene og overdreven forståelse overfor andre er vanlige mønstre. Skyld- og skamfølelse er belastende over år. Mange får etter hvert psykiske forstyrrelser.

Dersom vi ser bort fra polutsalget, har omsetningen de siste årene ligget stabilt både mht øl, vin og sprit. Ølomsættningen kan ofte være tett knyttet opp mot hvor godt sommervær det har vært.

Det nordiske drikkemønster med helgefyll opprettholdes, samtidig som det etableres et drikkemønster hvor det drikkes på hverdager til mat og kulturelle opplevelser. Bedre økonomi bidrar også til økt salg av alkohol.

Vesentlige årsaker til misbruk blant unge antas å være:

- Unges drikkevaner kan ikke ses på isolert fra atferd, holdninger og kultur i den voksne befolkningen. Gjennom tidlig sosial læring utvikler barn og unge positive forventninger til alkohol ved observasjon av hva som skjer med voksne når de drikker.
- Sviktende sosial kontroll fra familie, venner og lokalmiljøet.
- Sviktende sosialisering i 13 -16 års alder. Med sosialisering menes den læremessige utforming av identitet og personlighet under kulturell påvirkning. Kultur i denne betydning representerer bl.a. det samfunnet skaper av verdier, ideer, forståelse og organisering, som overføres fra en generasjon til den neste. Enhver kultur har sitt eget språk, vaner, skikker, sin egen måte å leve, snakke og tenke på.
- U hensiktsmessige oppvekstbetingelser, - først og fremst familiær belastning.
- Kronisk mistriivsel og psykiske plager bl.a. p.g.a. manglende aksept av og samhörighet med andre.
- Tidlig innsettende avvikerkarriere øker risikoen for utvikling av misbruk.

Endret normklima

En interessant tendens er at til tross for at andelen ungdom som har vært beruset og opplevd negative følger av alkoholbruk er lavere nå enn på slutten av 1990-tallet, er det flere som mener at andre ungdom drikker for mye. Det kan tyde på et endret normklima blant ungdom, der bruk av alkohol er mindre akseptert nå enn for ti år siden.

2.1.3 Tall på landsbasis vedrørende ungdom og bruk av rusmidler (SIRUS)

- Den gjennomsnittlige debutalderen for inntak av alkohol første gang er i overkant av 15 år, og for illegale rusmidler (narkotika) er aldersgrensen en del høyere.
- Rundt 60 % av 15-20 åringer oppgir å ha drukket alkohol noen gang, mens det for første gangs bruk av cannabis ligger på rundt 10 % i samme aldersgruppen. Første gangs bruk av det narkotiske stoffet kokain holder seg stabilt, med i overkant av 2%
- Gjennomsnittlig drikker 15-16 åringer 4,9 liter alkohol i året. Gutter drikker mer enn jenter. Alkoholkonsumet og bruk av cannabis blant ungdom, viser en nedgang de siste år. Øvrige narkotiske stoffer ligger stabilt lavt.
- Ungdom som begynner å drikke tidlig, drikker mer i slutten av tenårene enn de som begynner senere.
- I 2010 ble det i Norge registrert 4 (1,6 %) narkotikadødsfall av ungdom fra 15-19 år.

2.1.4 Kommunenes forvaltning av alkoholloven

De siste to årene, i januar måned, har NAV Hvaler hatt årlig strategimøte og løpende dialog med Securitas, som utøver kontrollen i Hvaler kommune. I strategimøtet blir man enige om kontrollstrategien for kommende år, dvs hvilke salgs-/skjenkesteder som skal kontrolleres mest. Det er ulike indikatorer og vurderinger som ligger til grunn for dette; historikk, nyetableringer, beliggenhet, type klientell etc.

Dersom det i løpet av året kommer inn tips om avvik, bestilles det ekstra kontroller for å kunne dokumentere dette. Det har også vært jevnlig dialog i forhold til når det er mest effektivt å gjøre kontroller, dvs når det gjelder skjenkesteder er det en vanlig oppfatning at det er mest risiko for avvik mot slutten av skjenketiden, særlig når det gjelder overskjenking. Men det er viktig å være klar over at det kan være like mange personer som er "åpenbart påvirket" tidlig på ettermiddagen på en flott sommerdag. Åpenbart påvirkede personer skal ikke serveres alkohol ihht lovverket

I en samfunnsmessig situasjon der tilgangen til alkohol øker, viser statistikk at tiltak som reduserer etterspørselen etter alkohol i de yngste aldersgruppene, er avgjørende for å redusere totalalkonsumet blant unge. Foreldres holdning til alkohol er svært viktig for barn/ungdoms forhold til alkohol og debutalder. Dersom foreldrene har en liberal holdning til alkohol og gir ungdommen alkohol, øker sannsynligheten for at de unge debuterer tidlig og dermed får et større konsum som voksne.

Definisjon på bruk/misbruk

"Du har et rusmiddelproblem når bruk av rusmidler virker forstyrrende inn på de oppgaver og funksjoner som skal ivaretas i miljøet. "Det foreligger et rusmiddelproblem når de følelsesmessige bånd mellom mennesker belastes og forstyrres av en annens bruk av rusmidler." Borgestadklinikken

2.2 Rusmiddelsituasjonen i Hvaler kommune

2.2.1 Registrert alkoholormsättning i kommunen

Kommunen har gitt bevilling til 26 skjenkesteder og salgsbevilling til 9 butikker og ett mikrobryggeri, i tillegg til Vinmonopolets utsalg på Skjærhalden. Dersom vi ser bort fra polutsalget, har omsætningen de siste årene ligger stabilt på ca 330 000 liter øl, 6 9 00 liter vin og 820 liter sprit pr. år

2.2.2 Alkohol og narkotikabruk blant ungdom i kommunen

Det vil bli forsøkt gjennomført en undersøkelse om ungdom og rus ved Hvaler Ungdomsskole i løpet av 2012. Det forutsettes et samarbeid med Korus Øst for å få til dette.

2.2.3 Regulering av salgs- og skjenkesteder

Hvaler kommune har i sin bevillingspolitikk utvidet skjenketidene i forhold til normaltiden i alkoholoven. Samtlige som har søkt om skjenkebevilling iht. vilkårene har fått bevilling. Hvaler har ikke noe tak for antall skjenkebevillinger som kan gis.

Dersom en sammenligner antall skjenkebevillinger per innbygger, har Hvaler relativt mange skjenkesteder i forhold til andre turistkommuner (statistikk fra SIRUS).

Kommune	Innbyggertall (pr 31.12.10)	Skjenkebevillinger 2010	Innbygger pr. skjenkebevilling
Tjøme	4 738	16	296
Nøtterøy	20 897	10	2 090
Trysil	6 754	27	250
Hemsedal	2 140	18	119
Hvaler	4 160	23	181

For befolkningen i Hvaler kommune over 18 år er det mer enn ett utsalg/skjenkested pr. 100 innbyggere. Dette har selvsagt sammenheng med at kommunen er en profilert turistkommune med sesongvariasjoner. Hvaler kommune har dessuten ca 4700 hytter som innebærer et stort antall besøkende i helger og i ferieperioder. Det er derfor ikke mulig å si hvor stor del av dette konsumet som innbyggerne i kommunen står for, og hvor mye tilreisende forbraker. I tillegg er kommunen grensekommune. Innkjøp av alkohol utenfor kommunen og tilreisendes medbrakte alkoholvaner er ukjent. Totalt sett gir dette til sammen en svært stor tilgjengelighet til å kjøpe alkohol for innbyggerne.

2.2.4 Sanksjoner overfor salgs- og skjenkesteder

Kontrollen som har vært ført med skjenkestedene de siste årene har vært av god kvalitet. Hvaler bruker samme kontrollvirksomhet som Sarpsborg og Fredrikstad, dvs Securitas. Prinsippet om *lett å få og lett å miste* har vært førende også de siste årene, men det har ikke vært avdekket alvorlige brudd. Det er stikkprøvekontroller som gjennomføres, og det er verken økonomisk eller praktisk mulig å fange opp alle avvik. Kontrollregimet er lagt opp til hyppigere kontroller på sommertid. Det er stadig aktuelt å vurdere økt antall kontroller, og det iverksettes ekstrakontroller ved tips etc.

Kontrollen anses nå å være ivaretatt på en profesjonell måte, og vi har en god dialog med Securitas.

2.2.5 Politiets tall på rusrelaterte problemer

Politiet i Hvaler har ikke tall som tyder på at kommunens innbyggere kommer i konflikt med lovens håndhevere i større grad enn andre med rus som underliggende årsak. Imidlertid tror de ansatte i etaten at det er store såkalte mørketall, forhold som Politiet ikke kommer i berøring med. Angående narkotikamisbruk anslo Politiet ved sist handlingsplan, at 15-20 ungdommer i alderen 18-25 år jevnlig røyker cannabis, og rundt 12-15 personer bruker amfetamin og lignende stoffer. Utover dette har ikke Politiet i Hvaler kommune noe tallgrunnlag som kan vise noe mer konkret, men er imidlertid ganske sikre på at det ikke har blitt noe mindre bruk av narkotiske stoffer i Hvaler siden sist situasjonen ble vurdert.

2.2.6 Tall på omfang av rusmisbrukere som er i kontakt med NAV

NAV Hvaler (tidligere sosialtjenesten) har pr. 08.02.2012, 90 aktive brukere. Utfordringene til disse brukerne oppleves i dag mer sammensatt sammenlignet med tidligere. Det er vanskelig å tallfeste nøyaktig hvor mange rusmiddelmisbrukere NAV har kontakt med, men samlet anser NAV at de har regelmessig kontakt med ca. 30 personer med rusmiddelproblematikk, hvorav 20 av disse har en psykisk lidelse i tillegg til et rusproblem. 1 person er inn under legemiddelassistert rehabilitering, hvorav 2 er på langtidsbehandling pga dualproblematikk (rus- og psykisk lidelse parallelt). Det kan se ut til at det nå er flere som søker hjelp for sitt rusproblem enn tidligere. NAV erfarer at det er flere blandingsmisbrukere, dvs. at de ruser seg på både alkohol, medikamenter og/eller narkotika.

2.2.7 NAV sitt ansvar/ Kommunalt rusarbeid

Det er store variasjoner i organisering av rusarbeidet i kommunene. I Hvaler er rustjenesten en del av NAV-kontoret.

Kommunen har et omfattende ansvar for tjenester til personer med rusmiddelproblemer. Ansvaret følger av Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. Tjenestene kan omfatte rådgivning og veiledning, støtteopplegg, bolig og evt oppfølging i bolig, oppsøkende arbeid, tiltak for sosial- og arbeidsrettet rehabilitering, arbeid med Individuell plan og oppfølging før, under og etter opphold i spesialisthelsetjenesten eller fengsel. I tillegg til det direkte arbeidet med den som er avhengig, har NAV også ansvar for å følge opp pårørende og gi de råd og veiledning. For hver rusmisbruker antas det at minst 3 personer i hans omgangskrets er sterkt berørt. Kommunen har stort ansvar for oppfølging av deltakere i legemiddelassistert rehabilitering. NAV har også ansvar for tilbakehold i institusjon uten eget samtykke etter Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, § 10-2. Vedtak om såkalt tvangsinnlegg fattes av Fylkesnemnda.

Kommunalt rusarbeid må ta hensyn til at det kan være store variasjoner i den enkeltes rusmiddelproblemer og mestrings- og funksjonsnivå. Noen ruser seg i perioder, andre har en langvarig ruskarriere og kan ha omfattende helsemessige og sosiale vansker og ha behov for bredt sammensatte tjenester.

Hovedtyngden av tjenestene til personer med rusmiddelproblemer inngår i de ordinære kommunale tjenestene og finansieres over rammefinansieringen av kommunene. For å stimulere til forsøks- og utviklingsarbeid og oppstarte av særskilte oppgaver, er det en statlig tilskuddsordning til rusmiddeltiltak i kommunene (kap. 761 post 63). NAV Hvaler har siden 2008 benyttet seg av statlige støtteordninger for å ha mulighet til økt innsats i forhold til kommunens innbyggere som sliter med rusmisbruk. NAV har i tillegg fokus på å heve kvaliteten på rus- og psykiatritjenesten i kommunen.

Det finnes ikke nøyaktig tall for antall i behandlingstilbud da også allmennlegene i tillegg til NAV kan henvise til denne typen behandling. Fra 01.01.2004 trådte rusreformen i kraft ved at fylkeskommunens ansvar for tiltak til rusavhengige ble overført til staten, ved de regionale helseforetakene. Hensikten med reformen var å styrke helsetjenestetilbudet og sikre helhet i behandlingstilbudet til rusavhengige.

- NAV har blant annet ansvar for å tilby og iverksette tiltak utenfor institusjon.
- Spesialisthelsetjenesten skal tilby tverrfaglig spesialisert rusbehandling.
- De rusavhengige har rettigheter etter pasient- og brukerrettighetsloven. Det har ved flere behandlingstilbud etter rusreformen vært økt ventetid, noe som har ført til at disse personene i påvente av behandlingstilbud har hatt behov for tett oppfølging fra NAV.
- NAV opplever også større pågang nå fra pårørende og hjelpeapparatet om bruk av innleggelse i institusjon uten eget samtykke etter Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, § 10-2.
- I tillegg til personene i institusjon er p.t 1 personer under legemiddelassistert rehabilitering i kommunen (LAR). Mange av disse overføres direkte fra LAR til kommunen hvor oppfølgingen hovedsakelig skal foregå. Denne oppfølgingen består i hovedsak av ansvarsgruppedeltakelse, koordinering av samarbeid, booppfølging og aktivisering på dagtid.
- For flere av disse personene er det å finne et hensiktsmessig bo- og dagtilbud en utfordring. Det er nylig etablert nye boliger for vanskeligstilte på Hvaler. Disse er lokalisert ved Sandbakken på Kirkøy, og har

fått navnet Skogstunet. Her der det fire leiligheter, en hybel og en akuttbolig. Boligene er tilpasset brukere med utfordringer knyttet opp mot rus og psykiatri. Beboerne flyttet inn i sine boliger i oktober 2011 og etter eget utsagn trives de veldig godt. På Skogstunet er det tilrettelagt med kontorplass til de ansatte i NAV/Hvaler kommune, og det er også ett fellesrom som kan brukes til ulike aktiviteter. NAV mottar prosjekttilskudd for en stilling som skal bidra til økt boligsosialt arbeid for denne gruppen av brukere.

- Skogstunet har også blitt etablert som fast base for ”Prosjekt arbeid” som er ett sysselsettingsprosjekt for personer som her utfordringer knyttet opp mot rusavhengighet og behov for aktivitetstrening. Prosjektet bidrar til sysselsetting av brukere som har vansker for å nyttegjøre seg av andre ordinære tilbud. Prosjektet finansieres av Fylkemannen gjennom tilskudd til ruskommunalt arbeid.

3. STATUS FOR RUSARBEIDET I HVALER KOMMUNE, EVALUERING OG VIDERE OPPFØLGING

3.1 Forebyggende arbeid innen rus

3.1.1 Fritidsklubben – et rusfritt aktivitetstilbud til barn og ungdom

Fritidsklubben har i planperioden fulgt opp de interne regler for hvordan vi skal jobbe i forhold til det rusforebyggende arbeidet. For 2012 vil fritidsklubben opprettholder ungdomsklubbtilbudet på fredager, mens juniorklubbtilbudet blir gjeldende annen hver uke.

Vi har i hele perioden gjennomført kontroller av ungdommene i forhold til alkohol, både etter tips og ved rutinekontroller. Vi ser ingen økende tendens til bruk av rusmidler i våre åpningstider. Snus er fortsatt et økende problem. Her må vi nå iverksette tiltak i samarbeid med andre virksomheter i kommunen.

Videreføring

- Ansatte i fritidsklubben ser at bruken av alkohol i helger, og spesielt om sommeren er svært økende.
- Som et innspill til den videre planen ser vi det som viktig, også etter ungdommenes ønsker, å utvide fritidsklubbene som en forebyggende arena også til å gjelde sommeren. Fritidsklubbens åpningstider er per i dag fra medio august til medio mai.
- For å fange opp barn og unge i risiko-gruppe kunne et tettere samarbeid/formalisert samarbeid, bidratt til at problemer knyttet til enkelte barn/ungdommer, kunne identifiseres på et tidlig tidspunkt i kontakt med barnevern, skole, helsesøster og miljøarbeider.

3.1.2 Samarbeidsgruppe i Hvaler kommune, kriminalforebyggende råd

Det ble i 2008 etablert en samarbeidsgruppe som består av representanter fra Hvaler kommune og det lokale lensmannskontor. Navleder og avdelingsleder ved oppfølgingsavdelingen NAV, leder for barnevern, en representant fra skole/barnehage, helsesøster ved Hvaler ungdomsskole, fritidssektorene og leder for utvalg for kultur og personrettede tjenester møter i styringsgruppa fra kommunen. Fra det lokale lensmannskontor møter to personer.

Viderføring

Kriminalforebyggende råd arbeider med samordning av lokale tiltak mot kriminalitet og rusmisbruk. Rådet har fire møter i året og i to av møtene vil ordfører, rådmann og politimester møte (Politiråd). Hvaler idrettsråd innkalles til møter ved spesielle saker. Det er ikke søkt om SLT-midler (samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) i Hvaler kommune, fordi dette krever en gradvis opptrapping til full kommunal finansiering av en slik koordinator-rolle. Med de trange rammer Hvaler kommune ser for seg i økonomiplanen for kommende år, anses dette p.t. for å være lite aktuelt.

Målet er å få mer effekt ut av allerede igangsatte tiltak ved at forskjellige etater/virksomheter støtter og utfyller hverandres arbeid, ikke å sette i gang så mange nye aktiviteter som mulig.

3.1.3 Ansvarlig vertskap (AV) – opplæring av skjenkenæringen

Kommunene Hvaler, Fredrikstad og Sarpsborg samarbeider med politiet og utelivsbransjen om trygt utemiljø, unngå overskjenking og skjenking av mindreårige og rusrelatert vold. Satsingen kalles Ansvarlig vertskap (AV) og er landsomfattende. I nedre Glomma er samarbeidet organisert gjennom samarbeidsforumet MAKS.

MAKS, står for myndighet, ansvarlighet, kontroll og samarbeid. MAKS består av administrative og politiske representanter fra kommunene, kontrollskapet Securitas, politiet, utelivsbransjen og KoRus – Øst (Kompetansesenter rus - region øst).

Samarbeidet er organisert med et overordnet forum MAKS og med arbeidsgrupper som drifter tiltak. Samarbeidsforumet gjennomfører konkrete tiltak rettet mot skjenkenæring og uteliv i helgene. Fredrikstad kommune er vertskommune ut 2012. Ansvaret rulleres kommunalt hvert annet år.

MAKS er politisk og administrativt forankret via bystyrevedtak. MAKS mottar faglig bistand fra Fylkesmannen i Østfold og KoRus – Øst, og har også mottatt stimuleringsstøtte fra KoRus – Øst.

Det er ønskelig å få bedre og tettere dialog med bransjen i Hvaler kommune i perioden 2012-2016. Det er lagt til rette for et slikt samarbeid i Ansvarlig vertskap/MAKS-konseptet, men hittil har det vært vanskelig å få stabil deltagelse fra bransjen i Hvaler kommune.

Videreføring

Hvaler kommune har innledet et samarbeid med Fredrikstad og Sarpsborg om å utvikle en kurspakke til skjenkenæringen. Prosjektet er finansiert av Østnorsk kompetansesenter. Formålet med ”ansvarlig vertskap” er å få bort overskjenking til mindreårige og få mindre rusrelatert vold i tilknytning til skjenkestedene. Bedre kunnskap og større bevissthet og konkret trening øker personalets muligheter til å praktisere ansvarsfull skjenking og redusere rus og vold.

Det skal bli holdt ett til to AV- kurs for bransjens ansatte pr år. Siste AV kurs i regionen ble avviklet i Sarpsborg den 3 - 4. mai 2011, med flere deltagere fra bedrifter i Hvaler kommune. AV kurset har fram til nå vært rettet mot ledere og ansatte i virksomheter med skjenkebevilling. I 2012 er det planer om å avvikle ett AV kurs for de leder/stedfortredere som så langt ikke har gått på kurs, og ett kurs for ansatte som skjenker alkohol. AV kurs for ansatte vil bli utviklet i samarbeid med KoRus og ha fokus på konflikthåndtering og overskjenkingsproblematikk.

Kursprogrammet består av informasjon og opplæring om samarbeids- og kontrolltiltak, rusens funksjon, aktuelle situasjoner ved skjenking, informasjon om Utekontakten, brannvern, lover og kommunalt planverk. En AV- prøve vil bli avholdt.

3.1.4 Natteravner

Som et ledd i kommunens rusforebyggende arbeid, ble det sommeren 2007 gjennomført natteravning som et forsøk som deretter ble gjennomført som fast ordning fra 2008. Natteravningen bør finne sted medio mai til medio september.

Natteravnenes målsetting:

- Å være tilstede og tilgjengelig, som edru voksne, på steder hvor ungdom ferdes.
- Natteravnerene er IKKE borgervern eller ”ordenspoliti”, men vi bryr oss
- Natteravnerene samarbeider med alle som bryr seg om barn og ungdom
- Natteravnerene ønsker at alle grupper i samfunnet skal kunne delta i dette arbeidet
- Natteravnerene samarbeider med Fau, Politi, Barnevernsvakten/sosialkontoret og Fritidsklubben.
- Natteravnenes nærvær skal kunne bidra til å roe gemytter, yte hjelp og være tilgjengelig for samtaler med ungdommer som vil ha kontakt.

3.1.5 Tidlig inn med støtte for ungdom i risikozonen - Pågående prosjekt videreføres

NAV sørger raskt for å få ungdom og ledige sysselsatt i kommunal tiltaksplass bl.a v.h.a tiltakskonsulent som er ansatt i 100% stilling (statlige prosjektmidler). Tiltakskonsulenten startet opp ved NAV i juni 2007.

Vi har klart å videreføre denne stillingen gjennom prosjektmidler som vi må søke om hvert år. Vi har en målsetning om å videreføre stillingen inn i ordinær drift, med kommunal finansiering. Dette begrunner vi hovedsakelig ut fra de gode resultatene vi har oppnådd i prosjektet. Vi har stort fokus på å få våre brukere ut i aktivitet raskest mulig, og har et mål og felles forståelse for at ingen skal være passive sosialhjelpsmottakere i vår kommune. For å få aktivisert våre brukere er vi avhengig av kommunale tiltaksplasser. Vi er heldige og har et godt samarbeid med flere virksomheter i kommunen som er positive til å ta imot brukere av NAV. Det er for øvrig helt avgjørende at brukere som er utplassert i en kommunal tiltaksplass får god oppfølging fra kommunen, hos NAV er det tiltakskonsulenten som først og fremst har dette ansvaret. Erfaringen vår er at mange av våre yngre brukere som har en hverdag uten innhold, lettere tyr til rus.

3.1.6 Regionalt Rusforum

Hvaler kommune (NAV) deltar i Regionalt Rusforum. Dette er et faglig fora for kompetanseutveksling og faglig samarbeid mellom det kommunale rusfeltet, spesialisthelsetjenesten, Fylkesmannen i Østfold og KoRus Øst. Rusforumet har som mål å avvikle 4 dagsamlinger pr år. Arbeidsutvalget, med representanter fra partene, drifter Regionalt Rusforum og Fredrikstad er vertskommune.

Målgruppen for samlingene kan variere, men det er ønskelig at de som jobber med rusrelatert arbeid deltar i et bredt faglig forum for rusfeltet.

3.2 Oppfølging og rehabilitering av rusmisbrukere

3.2.1 Pågående arbeid ved NAV som videreføres

- Et godt ettervern er en forutsetning for at behandling skal lykkes. Målet er å motivere og hjelpe den enkelte slik at en ikke faller tilbake til tidligere rusbruk. Målgruppen er personer som har gjennomgått behandling.
- NAV innehar den kommunale rusomsorgen med ettervernstilbud i form av regelmessige oppfølgingssamtaler (individuell- eller gruppesamtaler) ved NAV eller hjemme hos brukeren selv.
- NAV følger også enkelte av de svakeste brukerne til steder som psykolog, sosialmedisinsk poliklinikk i Fredrikstad og andre i behandlingsapparatet.

Evaluering/videreføring

På bakgrunn av knappe ressurser i kommunens rusomsorg, har det i perioder vært vanskelig og nå over alle brukere som har et rusproblem. NAV har i perioder operert med "venteliste" i forhold til rusmisbrukere som er i behov av hjelp. Takket være 2 statlige finansierte stillinger i kommunens rustjeneste er det forventninger til at NAV kommer raskere inn på banen når et rusmisbruk avdekkes og dermed sørge for at brukeren for den nødvendige hjelpen for å bli rusfri.

3.3 Kontroll og sanksjoner overfor salgs- og skjenkesteder

I ruspolitisk handlingsplan for 2008 til 2012 er følgende prinsipp lagt til grunn ved tildeling og inndragning av skjenkebevilling: Lett å få lett og lett å miste. Samtlige søkere som har oppfylt retningslinjene har fått innvilget bevilling.

Ingen avvik har medført sak om inndragning, men det er sendt brev om noen avvik til skjenke- og salgssteder.

Det er ikke utført kontroller utover minimumskravet, men det har vært lagt en bevisst kontrollstrategi i dialog mellom kommunen og Securitas.

En gjennomgang av kontrollrapportene viser nå at flere av kontrollene utføres nærmere stengetid. Vi mener derfor at vi nå har mer relevant kontroll enn tidligere, og større muligheter til å avdekke avvik. Det har ikke vært avvik som har medført inndragninger, men det har vært sendt noen få tilskriv og en skriftlig advarsel knyttet til dokumenterte avvik.

Videreføring

Avtale med kontrollselskap skal ut på anbud i løpet av 2012.

4. RUSPOLITISKE MÅL, STRATEGIER OG TILTAK

Hvaler kommune har tatt utgangspunkt i overordnede nasjonale og kommunale planer ved utarbeidelsen av visjon, mål og strategier for ruspolitisk handlingsplan. Evalueringen av rusmiddelsstuasjonen har vært førende for valgte mål, strategier og tiltak.

4.1 Nasjonale mål og strategier

Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet omfatter hele rusområdet og inneholder tiltak innen forebygging, behandling, rehabilitering og oppfølging. Planen ble lansert høsten 2006 og skulle avsluttes 31.12.2010, men er blitt forlenget med to år, ut 2012. Regjeringen styrket i 2011 rusfeltet med 100 millioner kroner.

Å forebygge at rusmiddelproblemer oppstår er det beste for individ og samfunn. Dette er ett av fem hovedmål i Opptrappingsplanen for rusfeltet (2010-2012). Gjennom arbeidet med denne planen skal også kvaliteten og kompetansen i rusfeltet heves og mennesker med rusmiddelproblemer oppdages - og få hjelp - så tidlig som mulig. Planen har mål om bedre samhandling både på systemnivå og på individnivå. Sist, men ikke minst - brukerne og pårørende skal gis økt innflytelse, og barn og søsken av rusmiddelavhengige skal ivaretas bedre. Målene i planen samsvarer dermed godt med intensjonene i Samhandlingsreformen.

Planen er omfattende og har 147 tiltak fordelt på 5 mål og 23 delmål. Ansvar for å iverksette tiltakene er fordelt mellom åtte departement. Helsedirektoratet har ansvar for fire av ti tiltak og utgir i tillegg en årlig statusrapport for hele planen.

Nasjonal faglig retningslinje – ROP- lidelser

Helsedirektoratet utga i 2011 publikasjonen ”Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse – ROP- lidelser”. Målgruppen er tjenesteytere som arbeider med personer med både rus- og psykiske lidelser. Retningslinjene har som hensikt å fremme bedring av livskvaliteten for personer med rus – ROP- lidelser.

Samhandlingsreformen

Regjeringen la i juni 2009 fram Stortingsmelding nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen. Rett behandling – på rett sted – til rett tid. Reformen trådte i kraft 1. januar 2012.

Samhandlingsreformen er en helsereform som innebærer at kommunene overtar et større ansvar for helse- og omsorgstjenester til innbyggerne. Kommunene får ansvar for en større del av helsetilbudet til innbyggerne. Dette gjelder blant annet forebygging, rehabilitering, lærings- og mestringstilbud, lindrende behandling, rus og psykiatri.

Stortingsmelding om ruspolitikken i 2012

Regjeringen ønsker en bred debatt om ruspolitikken og har varslet at det skal lages en egen stortingsmelding om ruspolitikken i utgangen av 2012. Stortingsmeldingen skal oppsummere erfaringer med dagens opptrappingsplan, følge opp Stoltenbergutvalgets rapport og behandle hovedutfordringer og strategier for ruspolitikken. Dette vil gi grunnlag for videre satsinger. Samhandlingsreformens forslag om økt satsing på kommunene og forebygging, vil ha relevans for meldingens innhold. I påvente av stortingsmeldingen har regjeringen altså besluttet at opptrappingsplanen for rusfeltet skal forlenges med to år, altså fra 2010 - 2012.

Målet for rusmiddelpolitikken er å redusere de negative konsekvensene som rusmiddelmissbruk har for enkeltpersoner og samfunnet.

4.2 Kommunale mål og strategier for 2012-2016

Hvaler har i kommuneplanen en visjon som heter ”FLEST SOLDAGER – UANSETT VÆR”. Det betyr å føle at man kan mestre livet og utfordringene der man er, enten det gjelder arbeid og fritid, og som barn, ungdom, voksen og eldre.

For å imøtekomme kommunens visjoner om flest soldager - uansett vær er det overordnede målet at:
Flere innbyggere i Hvaler kommune skal ha frihet fra de sosiale og helsemessige skadene av rusmiddelmisbruk.

Målet skal følges opp med tre delmål med tilhørende tiltak;

4.2.1 Redusere og forebygge sosiale - og helsemessige skader både for personer med rusproblemer og tredjepart

For å nå dette målet skal vi bla gjennomføre følgende tiltak;

- 1. Styrke og utvikle tilbudet til rusavhengige i kommunen**
Følge opp påbegynte prosjekter som skal utvikle tilbudet til de rusavhengige i kommunen.
- 2. Sysselsettingsprosjekt**
Kommunalt sysselsettingsprosjekt i Hvaler koordineres av vår tiltakskonsulent der vi gir personer som er ute av det ordinære arbeidsmarkedet tilbud om arbeidstrening.
- 3. Kartlegge og rapportere hvor rusmiljøene ferdes slik at ungdommer i en risikosone kan bli fanget opp på et tidlig tidspunkt.**
Det skal gjennomføres en undersøkelse om ungdom og rus i samarbeid med Korus Øst og Hvaler kommune i løpet av 2012. Fortsette trevvfaglig samarbeid.
- 4. Begrense tilgjengeligheten til alkohol og håndhevelsen av alkohollovens bestemmelser gjennom forbedret kontroll.**
Felles retningslinjer i nedre Glomma for tildeling av salgs- og skjenkebevillinger og kontrollvirksomheten

4.2.2 Gjennomsnittsalderen skal heves for ungdom som drikker alkohol

Målet settes i forhold til tallene fra kommende undersøkelsen som skal gjennomføres i løpet av 2012.

For å nå dette målet skal vi fortsatt gjennomføre følgende tiltak;

- 1. Holdningsskapende undervisning og kurs knyttet til elever og foreldre i skolen.**
- 2. Natteravnere som observerer og rapporterer om rusbruk blant barn og unge.**
- 3. Bedre kontroll og opplæring av skjenkenæringen i forbindelse med skjenking til mindreårige.**
- 4. Fokus på barn og unge som tidlig viser en avvikende/urovekkende atferd.**

4.2.3 Redusere ulovlig omsetning og skjenking av alkohol?

For å oppnå dette målet skal vi bla. gjennomføre følgende tiltak;

- 1. Møteplasser mellom Hvaler kommune og serverings- og salgsnæringen**
Gjennom et tett samarbeid, Ansvarlig vertskap/MAKS, kan en sammen utvikle næringen, samtidig som en kan diskutere ulike problemstillinger om oppfølging og forebygging.
- 2. Kriminalforebyggende råd og et politiråd.**
Kriminalforebyggende råd arbeider med samordning av lokale tiltak mot kriminalitet og rusmisbruk. Målet med rådet er samarbeid om ”trygghet og trivsel” i kommunen.
- 3. Jevnlig opplæring og kontroll av skjenkenæringen. Gjennomføres i forbindelse med det interkommunale samarbeidsforumet MAKS som er en videreføring av ”ansvarlig vertskap”**

5 RETNINGSLINJER FOR TILDELING AV SALGS- OG SKJENKEBEVILLINGER

5.1 Alkohollovens og retningslinjens formål:

Alkoholloven fra 1989 med tilhørende forskrifter regulerer innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk. Loven har til formål å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære.

For å nå vår overordede målsetning om at flere innbyggere i Hvaler kommune skal ha frihet fra de sosiale og helsemessige skadene av rusmiddelmissbruk, er tiltak som begrenser forbruket av alkohol svært viktig. Retningslinjer for tildeling av salgs- og skjenkebevillinger er tiltak som begrenser tilgangen til alkohol.

5.2 Kommunens ansvar for utøvelse av bevillingspolitikken

Hvaler kommune er ansvarlig for den utøvende bevillingspolitikk, samt til kontroll av salgs- og skjenkesteder etter den til enhver tid gjeldende alkohollovgivning og dens tilhørende forskrifter og rundskriv.

Fartøyer som tilbyr rundturer, sightseeing eller leies ut for dagsturer skal søke om kommunal skjenkebevilgning. Hvaler kommune er bevillingsmyndighet i de tilfellene der skipet har en av kommunens havner som utgangspunkt for sin virksomhet.

5.3 Bevillingsmyndighet

Kommunestyret har delegert myndigheten til å tildele salgs- og skjenkebevillinger etter alkoholloven til Utvalget for kultur og personrettede tjenester (UKPT). UKPT har i møte 25.01.12, sak 2/12, videredelegert denne fullmakten til rådmannen.

Rådmannen er også delegert myndighet for tildeling av ambulerende skjenkebevilgning og bevilgning for en enkelt anledning. Likeledes har rådmannen myndighet for godkjenning av skifte av bevillingshaver, styrer og stedfortreder, utvidelse av skjenketid og skjenkelokale for en enkelt anledning, samt fastsettelse av bevillingsgebyr (Jfr. reglement for delegering av oppgaver og myndighet fra kommunestyret).

5.4 Salgsbevillinger

Salgsbevilgning gjelder for salg og utlevering av drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol.

Bevillingen gis for maksimalt fire år av gangen.

Bevillingen faller bort ved overdragelse av virksomheten. Virksomheten kan likevel fortsette på den tidligere eiers bevilgning inntil 3 måneder, så sant bevillingsmyndigheten er underrettet om dette og ny bevilgning søkes så snart som mulig og senest 30 dager etter overdragelsen.

Bevillingen gis til den (person eller firma) som er juridisk og økonomisk ansvarlig for salgsvirksomheten.

Bevilgning tildeles etter en skjønnsmessig vurdering. Kommunen skal, i sin behandling av søknaden, be om uttalelse og opplysninger fra politi og sosialtjenesten.

Salgsbevilgning kan ikke gis til bensinstasjon eller kiosk.

5.4.1 Krav til bevillingshaver

- Salg av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av bevilgning etter alkoholloven.
- Sentrale personer i virksomheten må ha vist uklanderlig vandel, og ikke forbrutt seg mot sentral lovgivning, dvs;
 - alkohollovgivningen
 - annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål
 - skatte-, avgift- og regnskapslovgivningen

- Bevillingshaver skal utpeke en styrer med stedfortreder som er knyttet til salgsstedet. Kravet om stedfortreder kan fravikes for eksempel pga. salgsstedets størrelse. Dette må i så fall begrunnes i søknaden.
- Styrer og stedfortreder må være over 20 år, arbeide i virksomheten og må oppfylle de kravene som settes i alkoholloven.
- Styrer og stedfortreder må begge ha bestått kunnskapsprøven om alkoholloven.

Søknadsprosessen

Søknad om salgsbevilling skal skje skriftlig på kommunens søknadsskjema. Søknaden skal vedlegges:

- plantegning over lokalets areal og funksjoner
- firmaattest fra Brønnøysundregisteret
- dokumentasjon på bestått kunnskapsprøve i alkoholloven
- skatteattest fra kemner på personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten
- attest fra skatteetaten vedr. mva

Behandlingstiden i kommunen beregnes til ca. 3 måneder. Det gis skriftlig melding om vedtaket. Kopi av vedtaket sendes Politiet og Securitas.

Klagemulighet

Det kan klages på vedtaket innen en frist på tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen sendes til den instansen som har gjort vedtaket. I klagen skal det angis hva som ønskes endret i vedtaket og begrunne dette. Kommunen vil kunne gi veiledning. Klageinstans er Fylkesmannen. Før klagen sendes dit, skal den instansen i kommunen som fattet vedtaket, vurdere om det er grunn til å endre det.

5.5 Skjenkebevillinger

Skjenkebevilling gjelder skjenking av alkoholholdig drikk som inneholder over 2,5 volumprosent alkohol for drikking på stedet. Bevillingen kan gjelde:

- alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol (gruppe 1)
- alkoholholdig drikk med lavere alkoholinnhold enn 22 volumprosent (gruppe 2)
- alkoholholdig drikk med høyst 60 volumprosent alkohol (gruppe 3)

Bevillingen gis for maksimalt fire år av gangen.

Bevillingen faller bort ved overdragelse av virksomheten. Virksomheten kan likevel fortsette på den tidligere eiers bevilling i inntil 3 måneder, så sant bevillingsmyndigheten er underrettet om dette og ny bevilling søkes så snart som mulig og senest 30 dager etter overdragelsen.

Bevillingen gis til den (person eller firma) som er juridisk og økonomisk ansvarlig for skjenkevirksomheten.

Bevilling tildeles etter en skjønnsmessig vurdering. Kommunen skal, i sin behandling av søknaden, be om uttalelse og opplysninger fra politi og sosialtjenesten.

Skjenkebevilling kan ikke gis til gatekjøkken og lignende.

5.5.1 Krav til bevillingshaver

- Skjenking av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av bevilling etter alkoholloven.
- Serveringssted som serverer alkoholholdig drikk må ha skjenkebevilling og serveringsbevilling.
- Sentrale personer i virksomheten må ha vist uklanderligandel, og ikke forbrutt seg mot sentral lovgivning, dvs.
 - alkohollovgivningen
 - annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål
 - skatte-, avgift- og regnskapslovgivningen

- Bevillingshaver skal utpeke en styrer med stedfortreder som er knyttet til skjenkestedet. Kravet om stedfortreder kan fravikes for eksempel pga. skjenkestedets størrelse. Dette må i så fall begrunnes i søknaden.
- Styrer og stedfortreder må være over 20 år, arbeide i virksomheten og må oppfylle de kravene som settes i alkoholloven, og evt. serveringsloven.
- Styrer og stedfortreder må begge ha bestått kunnskapsprøven om alkoholloven.
- Styrer og stedfortreder må ha deltatt på kurs for ”Ansvarlig vertskap”, eller delta på dette innen 1 år etter at bevillingen er gitt.

Søknadsprosessen

Søknad om skjenkebevilling skal skje skriftlig på kommunens søknadsskjema. Søknaden skal vedlegges:

- plantegning over lokalets areal og funksjoner
- firmaattest fra Brønnøysundregisteret
- dokumentasjon på bestått kunnskapsprøve i alkoholloven
- dokumentasjon for deltagelse på kurs i ”Ansvarlig vertskap” hvis dette finnes
- skatteattest fra kemner på personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten
- attest fra skatteetaten vedr. mva

Behandlingstiden i kommunen beregnes til ca. 3 måneder. Det gis skriftlig melding om vedtaket. Kopi av vedtaket sendes Politiet og Securitas.

Klagemulighet

Det kan klages på vedtaket innen en frist på tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen sendes til den instansen som har gjort vedtaket. I klagen skal det angis hva som ønskes endret i vedtaket og begrunne dette. Kommunen vil kunne gi veiledning. Klageinstans er Fylkesmannen. Før klagen sendes dit, skal den instansen i kommunen som fattet vedtaket, vurdere om det er grunn til å endre det.

5.5.2 Spesielle krav til skjenkested

Tidligere har det vært vanlig å definere ulike retningslinjer for ulike typer skjenkested, for eksempel diskotek, nattklubb, bar, pub osv. Dette har vist seg å være lite hensiktsmessig fordi det er vanskelig å definere klart hva som er hva. Arbeidsgruppen har derfor kommet frem til at det er mer hensiktsmessig å bruke alder, type bevilling (alkoholgruppe) og tid på døgnet som spesielle kriterier.

- Bevilling for gruppe 1 (inntil 4,7 volumprosent) og 2 (inntil 22 volumprosent) kan gis til steder som har minimum 18 års aldersgrense innenfor vedtatte skjenketider.
- Bevilling for gruppe 3 (inntil 60 volumprosent) kan gis til steder som har minimum 20 års aldersgrense innenfor vedtatte skjenketider.
- Skjenkestedet er bundet til sitt valg av aldersgrense for bevillingsperioden. Det er ikke anledning til å søke om lavere aldersgrense for enkeltarrangement i perioden.
- Bevilling for gruppe 1, 2 og 3 kan gis til spisesteder uten aldersbegrensning inntil kl. 23.00. Etter klokken 23.00 må stedet ha aldersbegrensning tilsvarende regler for bevillingsgruppe.
- Skjenkested kan bli pålagt i sin bevilling å ha ordensvakt. Dette kravet settes av kommunen i samarbeid med politiet.
- Kommunale krav til åpningstider for serverings- og/eller skjenkesteder skal overholdes.
- Uteservering i tilknytning til et skjenkested får generelt bevilling etter samme krav og for samme periode. Det kan settes individuelle begrensninger i skjenketiden/åpningstiden for eksempel i typiske boligområder.
- Uteserveringen må være klart avgrenset/inngjerdet, og det er ikke tillatt med musikk etter kl. 23.

5.5.3 Skjenkebevilling for én bestemt anledning

Skjenkebevilling kan søkes av personer som ønsker å servere alkoholholdig drikk i forbindelse med sluttet selskap eller ved en bestemt begivenhet.

Skjenkebevilling for én bestemt anledning deles i:

- ambulerende bevilling (lukket selskap)

- én enkelt anledning (åpent arrangement)

Ambulerende skjenkebevilling er ikke knyttet til en bestemt person eller et skjenkested. Gjelder skjenking i lukkede selskaper (bare for inviterte gjester) som holdes i et lokale eller et sted som ikke fra før har bevilling og hvor det tas betaling for drikke.

Skjenking for en enkelt anledning gjelder bevilling som er knyttet til person eller skjenkested for arrangementer som er åpne for alle betalende gjester.

Bevilling kreves ikke ved private arrangement som for eksempel bryllup, fødselsdagsselskap eller andre jubileer så sant det ikke tas betalt for drikke. Dette gjelder ikke organisasjoner og lignende som leier et offentlig lokale til feiring av for eksempel foreningens jubileum. Disse arrangementene er bevillingspliktige.

Det gis ikke skjenkebevilling i forbindelse med følgende arrangement:

- idrettsarrangement, eller arrangement som er knyttet til idrettslige aktiviteter
- arrangement som retter seg mot barn og unge

Kriterier

All servering av alkoholholdig drikk mot en eller annen form for betaling krever bevilling. Ansvarlig skjenkestyrer må være fylt 20 år (legitimasjon kreves). Det er ikke krav om bestått kunnskapsprøve. Se for øvrig alkoholloven § 8-9.

Søknadsprosessen

Søknad må gjøres skriftlig. Kommunen kan kontaktes for å få hjelp til å søke om skjenkebevilling.

Legitimasjon skal vedlegges søknaden. Det må søkes i god tid før arrangementet skal finne sted.

Behandlingstiden er vanligvis én uke for ambulerende skjenkebevilling og 3 uker for en bevilling for en enkelt anledning. Søkes det om skjenkebevilling for en enkelt, bestemt anledning, blir det innhentet uttalelser fra politiet og sosialtjenesten.

Det gis skriftlig melding om vedtaket.

Klagemulighet

Det kan klages på vedtaket innen en frist på tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen sendes til den instansen som har gjort vedtaket. I klagen skal det angis hva som ønskes endret i vedtaket og begrunne dette. Kommunen vil kunne gi veiledning. Klageinstans er Fylkesmannen. Før klagen sendes dit, skal den instansen i kommunen som fattet vedtaket, vurdere om det er grunn til å endre det.

6 SALGS- OG SKJENKESTEDER

I 2010 ble det fattet et likelydende vedtak i både Fredrikstad, Sarpsborg og Hvaler kommune:

”Administrasjonene i Sarpsborg, Hvaler og Fredrikstad får i oppgave å utrede organiseringen av interkommunalt kontrollutvalg for alkohol og saksbehandling i forhold til alkoholloven, herunder felles reglement for bevilling, sanksjoner og åpningstider.”

Rapporten fra arbeidsgruppen ”Samarbeid om alkoholpolitisk arbeid i Nedre Glomma-regionen” ble lagt fram for Utvalg for kultur og personrettede tjenester (UKPT) 25.01.12, og felles reglement for bevilling og sanksjoner ble der vedtatt.

Når det gjelder åpningstider (skjenketider) kom rapporten med en anbefaling om enhetlige skjenketider for Nedre Glomma regionen. Fredrikstad og Sarpsborg kommune har pr i dag like skjenketider, og Hvaler justerer derfor sine skjenketider i tråd med disse. For Hvalers del betyr dette følgende endringer:

- Det skilles ikke på skjenketider inne og utendørs. Tidligere var skjenking utendørs begrenset til kl 24:00.

- Skjenketider fredag-lørdag utvides 30 min i sommermånedene (01.06-31.08) til kl 02:30.
- Skjenketider søndag-torsdag reduseres 30 min til kl 01.30.

6.1 Skjenketider

SKJENKETIDER						
	Søndag – torsdag		Fredag – lørdag		Fredag – lørdag 01.06-31.8	
	Fra kl.	Til kl.	Fra kl.	Til kl.	Fra kl.	Til kl.
Gruppe 1	08:00	01:30	08:00	02:00	08:00	02:30
Gruppe 2	08:00	01:30	08:00	02:00	08:00	02:30
Gruppe 3	13:00	01:30	13:00	02:00	13:00	02:30

Gruppe 1: Drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol (øl)

Gruppe 2: Drikk som inneholder over 4,7 volumprosent og mindre enn 22 volumprosent (vin)

Gruppe 3: Drikk som inneholder mellom 22 og 60 volumprosent alkohol (brennevin)

Åpningstid er inntil 30 min lenger enn skjenketiden, da skal også uteserveringsområdene være stengt og ryddet.

6.2 Salgstider

SALGSTIDER					
Mandag – fredag		Dag før søndag og helligdag		Påske, pinse, jul- og nyttårsaftnen	
Fra kl.	Til kl	Fra kl	Til kl	Fra kl.	Til kl.
08:00	20:00	08:00	18:00	08:00	17:00

Salg av øl og rusbrus tillates ikke på søn-og helligdager, 1. mai og 17. mai og på stemmedagen for stortingsvalg, fylkesvalg, kommunevalg og folkeavstemming vedtatt ved lov.

6.3 Vinmonopolet

Kommunestyret fastsetter det høyeste antall utsalgssteder for A/S Vinmonopolet innen kommunen og godkjenner deres beliggenhet. Åpningstiden for A/S Vinmonopolets utsalgssteder fastsettes av departementet.

7 SANKSJONERINGSREGLEMENT

7.1 Klassifisering av brudd på alkoholoven, dens forskrifter og lokale bestemmelser

Brudd på alkoholoven, dens forskrifter og lokale bestemmelser deles inn i 3 grupper:

Mindre alvorlige brudd

- Ingen alkoholfrie alternativer
- Mangler ved skjenkekart, etter bestemmelsene for slikt kart
- Brudd på reklamebestemmelsene
- Brudd på internkontrollbestemmelsene
- Andre typer brudd som blir vurdert som mindre alvorlige

Alvorlige brudd

- Medbrakt alkohol nytes i salgs- eller skjenkelokale, eller lokaler i tilknytning til salgs-/skjenkestedet
- Utskjenket alkohol tas med ut av skjenkelokalet
- Manglende innsendelse av omsetningsoppgave
- Manglende innbetaling av bevillingsgebyr
- Brudd på kommunens åpningstider
- Andre typer brudd som blir vurdert som alvorlige

Svært alvorlige brudd

- Skjenking/salg utover tillatt skjenke-/salgstid.
- Salg/skjenking til eller av personer som ikke oppfyller alderskravene

- Skjenking/salg til åpenbart beruset person
- Fortsatt alkoholserving ved bord der åpenbart beruset person befinner seg.
- Åpenbart beruset person gis adgang til skjenkested eller blir ikke bortvist før skjenkekontrollen gjør oppmerksom på det.
- Narkotikaomsetning i salgs-/skjenkested. Melding fra politimyndighet skal danne grunnlag for inndragningen
- Vesentlige og gjentatte brudd på skatte-, regnskaps- og avgiftslovgivningen. Melding fra politi eller skattemyndighet skal danne grunnlag for inndragningen
- Skjenking av alkoholholdig drikk som ikke er i samsvar med alkohollovens § 4-1, 2. ledd.
- Andre typer brudd som blir vurdert som svært alvorlige

7.2 Retningslinjer for sanksjonering

Ved mindre alvorlige brudd

Ved mindre alvorlige brudd reageres det med tilskriv.

Administrasjonen gis fullmakt til å gi tilskriv og inndragelse.

Ved gjentatte tilskriv inndras bevillingen for et tidsrom av 1 – 7 dager.

Ved vurdering av inndragningens lengde legges det vekt på antallet overtredelser.

Ved alvorlige brudd

Ved alvorlige brudd reageres det med tilskriv ved 1. gangs overtredelse og skriftlig advarsel (administrativt vedtak) ved 2. gangs overtredelse.

Administrasjonen gis fullmakt til å gi tilskriv og skriftlig advarsel. Administrasjonen gis videre fullmakt til å vedta inndragelse etter retningslinjene for inntil 1 måned. Inndragning utover dette løftes til politisk behandling.

Ved gjentatte overtredelser inndras bevillingen for et tidsrom av 1 uke til 3 måneder.

Ved vurdering av inndragningens lengde legges det vekt på antallet overtredelser.

Ved svært alvorlige brudd

Ved svært alvorlige brudd reageres normalt med midlertidig inndragning av bevillingen. Det kan også reageres med skriftlig advarsel ved 1. gangs overtredelse. Administrasjonen gis fullmakt til å gi slik skriftlig advarsel.

Administrasjonen gis videre fullmakt til å vedta inndragelse etter retningslinjene for inntil 1 måned.

Inndragning utover dette løftes til politisk behandling.

- Ved skjenking av mindreårige skal som hovedregel bevillingen inndras for minimum 14 dager ved førstegangs overtredelse.
- Ved første gangs inndragelse inndras bevillingen inntil 1 måned
- Ved annen gangs overtredelse inndras bevillingen inntil 1 år.
- Ved gjentatte overtredelser inndras bevillingen for resten av bevillingsperioden.

Inndragelse gjøres normalt uten oppsettende virkning.

7.3 Salgs- og skjenkeavgifter

7.3.1 Beregning av avgiften - fastsatt etter statlige avgifter

Bevillingshaver skal årlig sende inn oppgave over forventet mengde omsatt alkoholholdig drikk . Innen 15. februar skal bevillingshaver uoppfordret sende inn oppgave over faktisk mengde omsatt alkohol for foregående år. Ved eventuelle avvik på innbetalt avgift mellom forventet og faktisk omsetning vil det foretas et etteroppgjør.

7.3.2 Gebyret skal betales etter statlige satser:

Bevillingshaver skal årlig betale et gebyr for retten til å skjenke alkoholdholdig drikk, eller selge alkoholdholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol. Gebyrene justeres ut i fra statens satser. Satsene er pr januar 2012:

Salg: Gruppe 1: 0,18 kr.pr.vareliter .Bevillingsgebyret utgjør pr.år minimum kr.1.350 for salg.

Skjenking: Gruppe 1: 0,36 kr.pr.vareliter
 Gruppe 2: 0,99 kr.pr.vareliter
 Gruppe 3: 3,24 kr.pr.vareliter

Bevillingsgebyret utgjør pr.år minimum kr.4.000,- for skjenking.

For bevilling som gjelder en enkel anledning og ambulerende bevilling, kan bevillingsmyndigheten kreve et gebyret på inntil kr 280.- pr gang.

7.3.4 Disponering av avgiften:

Avgiften som tilfaller kommune skal benyttes til å finansiere kjøp av tjenester for å forestå kontrollvirksomheten. Inntekter fra salgs- og skjenkeavgifter fratrukket utgifter til kontrollvirksomheten skal i sin helhet tilføres lokale rusforebyggende tiltak.